

Toinen SPLIN tiedote

Työolostandardien täytäntöönpano rakennus- ja merenkulunaloilla: Tapaustutkimusten ensimmäiset tutkimustulokset

SPLIN tutkimushankkeessa tarkastellaan yhteistyökumppaneiden ja työolotarkastajien strategisia ja innovatiivisia käytänteitä etenkin aloilla, joissa on taipumusta työolosuhteiden rikkomuksiin. Tutkimuksessa käytettiin kahdenlaisia lähestymistapoja: ”Jatkuvaan yhteistoimintaan perustuvia toimeenpanomalleja, joiden avulla työolotarkastajat ja muut yhteistyötahot pyrkivät ylläpitämään ja valvomaan työolostandardeja, sekä, ”kansainvälisiin ammattiliittojen täytäntöönpanotoimiin” jotka käsitteinä tarkoittavat ammattiyhdistysliikkeiden ylikansalliseen yhteistyötoimintaan ja koordinointiin perustuvaa toimintaa, jolla kehitetään ja toimeenpannaan työlainsäädäntöä kansallisten ja paikallisten ammattiyhdistysliikkeiden kanssa.

Yhteistyöhön perustuva täytäntöönpanotoiminta rakennusalalla

Espanjasta, Puolasta ja Itävallasta saadut tulokset osoittivat, että tekaistu itsenäisen ammattitoiminnan harjoittaminen, alipalkkaaminen sekä rikkomukset liittyen työturvallisuus- ja työterveys säännöksiin ovat verrannollisesti laajasti levinneitä käytäntöjä rakennusalalla.

Voidakseen paremmin löytää ja seurata työolovaatimusten vastaista toimintaa, yhteistyötahot (instituutit) yhteistyössä viranomaisten, kuten työsuojelutarkastajien kanssa, kehittivät yhteistoimintaa, valmistelivat lainsäädäntöjä ja tehostivat julkislaitosten välistä yhteistyötä.

Asturiassa, Espaniassa on kaksi keskeistä tahoa, COPREVAS (Comisión de Seguridad y Prevención de Riesgos Laborales y Contratación) ja FLC (Fundación Laboral de la Construcción des Principado de Asturias), jotka ovat avainasemassa yhteistoiminnan kehittämisessä. Käytännössä, edellä mainittujen tahojen edustajilla on kattava kokemus ja pätevyys tarkastaa väitettyä itsenäisen ammattitoiminnan harjoittamista, sekä sitä miten

työturvallisuuden – ja -terveyden ohjeita on noudatettu rakennusmailla Asturiassa. Alun perin yhteistyö viranomaisten kanssa oli melko epävirallista. Yhteistyökumppanit johdattelivat viranomaistahot tiiviimpään yhteistyöhön kehittämällä strategisesti yhteistyötänsä institutionaalisemmaksi mm. yhteisharjoitusten avulla sekä käyttämällä salassapitovelvollisuudenalaisia tiedostoja rakennusmaista, päättyen lopulta viralliseen yhteistyösopimukseen vuonna 2017.

Itävallassa, rakennusalan työttömyyskassa 'Bauarbeiter-Urlaubs- und Abfertigungskasse' (BUAK) sai vuonna 2011 kattavan vastuun ns. polkumyyntilain ("Lohn- und Sozialdumping-Bekämpfungsgesetzes") täytäntöönpanemisessa. Heidän toimenkuvaansa kuuluu myös oikeus tarkistaa palkat ja epäilyttävät tapaukset liittyen palkkoihin ja polkumyyntiin rakennusmailla sekä ilmiantaa edellä mainitut tapaukset paikalliselle viranomaiselle. BUAK on pitkäaikainen yhteistyöinstituutio, jolla on laaja työmarkkinasuhteiden asiantuntemus; Itävallassa koettiin uutuuksena, että tällaisella yhteistyöinstituutiolla on tarvittavat täytäntöönpanemisen taidot liittyen asioihin, kuten alipalkkaukseen ja palkkojen tarkastukseen.

Puolassa, jossa on ollut heikko yhteistyöperinne, täytäntöön pantiin kolme keskeistä lainvalvontasopimusta rakennusalalla, ts. 'Sopimus rakennustyön turvallisuudesta' (Porozumienie dla Bezpieczeństwa w Budownictwie), 'Sopimus vähittäispalkasta rakennusalalla' (Porozumienie w sprawie stawki minimalnej w budownictwie), ja 'Sopimus työturvallisuudesta nostureiden käytössä' (the Agreement for Occupational Safety at the Operation of Cranes). Nämä kolme sopimusta tarjoavat riippumattoman näkemyksen vilpilliseen toiminnan torjumiseen niillä rakennusalan osaluilla, joihin kollektiiviset työsuhtesopimukset tai

SPLIN (Fair working conditions: exploring the contribution of cooperation initiatives between Social Partners and Labour Inspection authorities) receives funding from the EC within the budget line „Improving Expertise in the field of Industrial Relations“, GA VS/2019/0080

viranomaistahojen työ ei ulotu. Sopimuksien piiriin kuuluvat sekä työnantajien että työntekijöiden edustajat. Lisäksi, Puolan työsuojelutarkastajien esimiehellä oli merkittävä rooli näiden sopimusten täytäntöön panemisessa.

Rajat ylittävä ammattiliiton yhteistyöhön perustuva täytäntöönpanotoiminta merenkulkualalla

Kansainvälisen Kuljetusalan Liitto ITF:n ('International Transport Workers' Federation') työolosuhdetarkastaja-verkostoa tutkittiin Suomessa, Espanjassa ja Puolassa. ITF hallinnoi palkkojen maksua sekä muita sosiaalisia ja työolosuhteisiin vaikuttavia tekijöitä aluksilla. He myös toimeenpanevat ITF politiikkaa, jonka eräs keskeisin peruskivi on ITF kampanja, joka pyrkii lakkauttamaan mukavuuslippualuejärjestelmän (FOC – Flag of Convenience System) merenkulkualalla. Mukavuuslippualuejärjestelmä on pitkäaikainen toiminta koostuen laivojen rekisteröinnistä toiseen valtioon kuin laivanomistajan valtio, mahdollistaen säännösten kierron ja kulujen pienentämisen.

Keskeisimmät tarkastuksen alaiset sopimukset koostuvat kollektiivisesta työehtosopimuksista sekä ILO:n erityyöyleissopimuksesta (MLC). Edellä mainittujen sopimusten täytäntöönpano edellyttää tehokasta yhteistyötä ITF tarkastajien, ammattiliittojen ja viranomaisten, kuten työsuojelutarkastajien ja satamavaltion tarkastajien (Port state controller) välillä. Rajat ylittävänä täytäntöönpanotoimintana, koostuen ensisijaisesti ammattiliittojen paikallisista tarkastajista, ITF-tarkastajien verkosto on tehokas vastaus työnantajien vilpillisen toiminnan torjumiseen aidosti rajat ylittävällä toimialalla.

Ensimmäiset johtopäätelmät

Rakennus- ja merenkulkuala ovat toimialoja, joissa työolosuhteet ”rakoilevat” noudattaen hallitsevaa business mallia, kuten mukavuuslippualuejärjestelmää sekä monia muita työllistämismalleja, koostuen mm. lähetetyistä työntekijöistä, siviilioikeuden työntekijöistä tai itsenäisen ammattitoiminnan harjoittajista. Tällaiset työnantajatoiminnot heikentävät työoikeuksia liittyen tavallisiin työolostandardeihin.

Jälkimmäiset ovat vähentyneet ja niitä on vaikeata toimeenpanna. SPLIN tutki tarkemmin yhteistyötoimintamuotoja, joissa yhteistyötahot ja niiden instituutiot kuten ammattiliitot toimivat tarkastajina. Lisäksi tutkimushankkeessa tarkasteltiin viranomaisten ja yhteistahojen, kuten ammattiliittojen välistä yhteistyötä, jossa pyrittiin korostamaan tarkastajien työn merkitystä sekä kehittämään työolostandardien toimeenpanoa.

Tutkimuksen alaiset yhteiset toimenpiteet ('co-enforcement actions') ovat saavuttaneet lupaavia tuloksia etenkin liittyen työturvallisuus ja -terveyssäännöksiin (mm. Espanjan Asturiassa sekä Puolan ITF toiminta) sekä kohdennetut ja tehostetut tarkastukset itsenäisen ammattitoiminnan harjoittamiseen (Asturia) ja alipalkkaukseen (Asturiassa sekä ITF tutkimuskohdemaissa), laatimalla minimityöehdot (Puola, ITF) sekä tiedottamalla paremmin työnantajille ja -tekijöille työoikeuksista, standardeista ja velvoitteista koskien työturvallisuutta – ja terveyttä, palkkoja ja muita työoloja.

Projektin tulevat vaiheet

Seuraavaksi, SPLIN arvioi missä määrin tutkimustuloksia voidaan siirtää yhdestä ammattialasta toiseen sekä toisiin maihin ns. 'action research' tutkimustoiminta lähestymistavan avulla koostuen sidosryhmien työryhmistä kansallisella ja EU-tasolla. Tällä tavalla SPLIN pyrkii jakamaan tutkimustuloksia laajemmalle yleisölle ja laatii suosituksia työolotarkastajien ja heidän yhteistyötahojen tulevalle ja strategiselle yhteistyölle.

Konsortio

FORBA on vastuussa SPLIN:in projekti-hallinnasta. Tutkimuksen yhteistyöorganisaatioita ovat Notus (ESP), University of Jyväskylä (FI) ja Institute for Public Affairs (PL). Tutkimus suoritetaan läheisessä yhteistyössä eri yhteistyöorganisaatioiden kanssa: Construction Workers' Holiday and Clearance Fund (BUAK, AT), BUDOWLANI trade union (PL) ja Fundacion Laboral de la Construcción des Principado de Asturias (flc, ESP).

Lisätietoa SPLINistä ks. www.splin.forba.at
www.splin.forba.at

